Metsähallitus

Lausunto

08.05.2026

Asia: VN/27639/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsästyslain sekä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (valkoposkihanhet ja merimetsot)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Yleiset huomiot

Esitysluonnoksen tavoitteet valkoposkihanhen ja merimetson aiheuttamien vahinkojen vähentämisestä ja menettelyjen selkeyttämisestä ovat kannatettavia ja ymmärrettäviä. On tärkeää, että näiden lajien aiheuttamiin vahinkoihin ja konfliktitilanteisiin etsitään toimivia, oikeasuhtaisia ja käytännössä toteuttamiskelpoisia ratkaisuja. Vaikka valkoposkihanhen ja merimetson kannat ovat merkittävästi kasvaneet, eivätkä lajit ole uhanalaisia, kansallisen lainsäädännön tulee olla yhdenmukainen lintudirektiivin periaatteiden kanssa. Esityksen tarkoitus onkin hyödyntää lintudirektiivin joustoja mahdollisimman tehokkaasti. Metsähallitus kiinnittää erityistä huomiota näiden joustojen ja direktiivin tulkintaohjeen asianmukaiseen toimeenpanoon esimerkiksi siten, että toimenpiteet eivät aiheuta kohtuutonta häiriötä muulle linnustolle tai heikennä Natura 2000 -verkoston lintudirektiivin perusteella osoitettujen SPA-alueiden suojelutavoitteita.

Esityksessä ehdotetaan valkoposkihanhen ja merimetson lisäämistä metsästyslain riistalajeihin siten, että lajit säädetään aina rauhoitetuiksi ja rauhoituksesta poikettaisiin tietyissä tilanteissa suoraan lain nojalla (yleispoikkeus/suojametsästys; uusi 41 f §). Kyse on siten poikkeamisesta tiukasti suojeltuja lintulajeja koskevasta yleisestä suojelujärjestelmästä. On huomioitava, että suojelusta poikkeamiseen käytettävissä olevilla menetelmillä voi olla vaikutuksia myös muihin lajeihin ja elinympäristöihin. Metsähallitus pitää erittäin tärkeänä sitä, että Suomi jatkaa aktiivisesti kansainvälistä vaikuttamista merimetson ja valkoposkihanhen siirtämiseksi EU:n lintudirektiivin metsästettävien lajien liitteeseen.

2. Merimetso

Esityksessä merimetsojen metsästystä ehdotetaan sallittavaksi muun muassa kaloille tärkeiden lisääntymisalueiden läheisyydessä, pyydysten läheisyydessä ja tietyissä muissa kalatalouskohteissa etäisyys- ja aikarajoin (uusi 41 f §). Metsähallitus kiinnittää huomiota seuraaviin keskeisiin riskeihin ja täsmennystarpeisiin:

(1) Natura (SPA) -alueiden ja muun merkittävän linnustoalueverkoston huomiointi. Käytännössä merkittävä osa merialueiden lahdista ja rannikkovyöhykkeistä on linnuston perusteella Natura 2000 -verkostoon sisällytettyjä SPA-alueita, joilla on runsas pesimälinnusto ja muuttoaikoina merkittävä levähdyskäyttö. Näillä alueilla häiriötä tulee lähtökohtaisesti välttää. Jos merimetson ampuminen sidotaan esimerkiksi hauen tai kuhan lisääntymisalueisiin, vaarana on metsästyksen kohdistuminen alueille, joilla häiriövaikutus muulle linnustolle voi olla huomattava ja ristiriidassa lintudirektiivin suojeluperiaatteiden kanssa. Siksi Natura SPA -alueet tulisi lähtökohtaisesti rajata yleispoikkeuksen soveltamisalan ulkopuolelle tai vaihtoehtoisesti säätää Natura-alueita koskevat selvästi tiukemmat edellytykset (mm. ajallinen rajaus, häiriövaikutusten ennakkoarviointi ja valvonnan varmistaminen).

(2) Tietopohja ja vaikutusperustelu. Yleispoikkeukseen perustuvan ampumisen tulee perustua riittävään, ajantasaiseen ja paikallisesti relevanttiin tietopohjaan. Erityisesti “kaloille tärkeiden lisääntymisalueiden” määrittely edellyttää, että kutu- ja lisääntymisalueita koskeva tietopohja on riittävä, määrittely on läpinäkyvää ja laadultaan yhdenmukaista, ja että seurannalla voidaan osoittaa toimenpiteiden tarpeellisuus ja vaikuttavuus.

Esityksessä todetaan (s. 4):

Merimetson osalta poikkeuslupien myöntämisen edellytyksiä on kiristänyt oikeuskäytäntö ja etenkin Korkeimman hallinto-oikeuden vuoden 2025 ratkaisu (KHO:2025:16), joka käytännössä rajasi keinot merimetsojen kalakannoille ja -taloudelle aiheuttamien vahinkojen estämiseen ainoastaan pesäpuiden kaatamisen, munien öljyämisen ja pesien rikkomisen pesimäkauden ulkopuolella.

Em. ratkaisussa korkein hallinto-oikeus arvioi poikkeusluvan myöntämisen perusteena olevien selvitysten riittävyyttä. On hyvä huomioida, että em. tapauksessa kuvatut toimenpiteet kohdistuvat siihen kantaan, joka paikallisella tasolla aiheuttaa monissa kohdin esityksessä mainittuja paikallisen tason ongelmia. Pesimäajan ulkopuolella muuttoaikaan tapahtuva metsästys kohdistuu sen sijaan isolta osin muuttavaan kantaan, joka ei välttämättä edes pesi Suomen merialueella. Toki kalanpyydysten lähellä tällä pystytään hetkellisesti poistamaan merimetson saaliille aiheuttama ongelma, mutta merialueen merimetsomäärät ovat muuttoaikaan niin suuret, ettei ongelma poistu kuin hetkellisesti.

(3) Kohdentuminen pesivään vs. muuttavaan kantaan. Pesimäajan ulkopuolella muuttokaudella tapahtuva metsästys kohdistuu osin muuttavaan kantaan, joka ei välttämättä pesi Suomen merialueella. Tällöin vaikutus paikallisiin ongelmiin voi jäädä vähäiseksi, mikä korostaa kohdentamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin tarvetta.

(4) Kalanviljelykohteet. Jos kalanviljelyaltaat on asianmukaisesti katettu verkoilla eikä linnuilla ole pääsyä altaille, ampumisen välttämättömyyttä ei ole osoitettu. Tällaisissa kohteissa ensisijainen keino on tekninen suojaus ja yleispoikkeusta tulisi rajata vastaavasti.

(5) Esityksessä säädetään, ettei yleispoikkeuksen tilanteissa saa metsästää 300 metriä lähempänä merimetson, merikotkan tai kalasääsken pesimäpaikkaa. Tältä osin ehdotetaan, että rajaus olisi sama kuin merikotkan pesän lähistön metsänkäsittelyohjeessa (2023) eli 500 metriä. Samalla on kuitenkin välttämätöntä varmistaa, että rajoitus on käytännössä noudatettavissa ja valvottavissa ilman, että suojelusyistä salassa pidettävää pesäpaikkatietoa joudutaan tarpeettomasti julkistamaan. Metsähallitus esittää, että toimeenpano-ohjeistuksessa kuvataan selkeä menettely, jolla metsästäjät voivat varmistua rajoituksen noudattamisesta ja jolla valvonta voidaan toteuttaa tarkoitussidonnaisesti sekä tietosuojaa ja suojelutavoitteita vaarantamatta.

(6) Saalisilmoitusvelvollisuus Suomen riistakeskukselle on esityksessä keskeinen seurantaa ja EU-raportointia tukeva elementti, ja laiminlyönteihin kytkeytyy rangaistussäännöksiä. Metsähallitus pitää ilmoitusvelvollisuutta perusteltuna ja tärkeänä edellytyksenä sille, että sääntelyn käyttöä ja vaikutuksia voidaan arvioida ja tarvittaessa kohdentaa jatkotoimia. Lisäksi Metsähallitus korostaa, että seurantatietoa tulee hyödyntää myös luontovaikutusten arviointiin (esim. häiriöpaineen kohdentuminen, vaikutukset herkkien alueiden linnustoon) sekä mahdollisten epätoivottujen sivuvaikutusten varhaiseen tunnistamiseen.

3. Valkoposkihanhi

Esityksen yleispoikkeamapykälä 41 f § perustuu suurelta osin EU komission tuoreessa ohjeasiakirjassa esiteltyihin joustoihin. Koska kyseessä ei ole oikeudellisesti sitova asiakirja, tulee näiden joustojen hyödyntämisessä, ja suhteessa lintudirektiivin sanamuotoihin, noudattaa erityistä tarkkuutta. Metsähallituksen arvion mukaan huomiota tulisi kiinnittää esim. muun tyydyttävän ratkaisun vaihtoehtoon (paukkupatruuna vs. ampuminen), viljelysvahinkojen osalta vakavan vahingon riskin toteamiseen, yleispoikkeaman käsittämän henkilöryhmän laajuuteen sekä muun linnuston häiritsemiseen.

Kevät- ja alkukesäkaudella pelloilla pesii myös muita lintulajeja, mukaan lukien uhanalaisia lajeja. Muuhun lajistoon kohdistuva häiriö tuleekin huomioida myös valkoposkihanhen torjuntatoimissa.

4. Hallinnollinen rakenne, kahden luukun riski ja Natura-vaikutusten arviointi

Esitysluonnoksessa arvioidaan, että Suomen riistakeskus olisi todennäköisesti nopeampi poikkeuslupien käsittelijä kuin Lupa- ja valvontavirasto (LVV) ja että muutos keventäisi LVV:n työkuormaa. Metsähallitus katsoo, että käytännössä on huomioitava riski “kahden luukun” menettelystä: erityisesti Natura SPA -alueilla ja muissa linnustollisesti herkissä kohteissa toimenpiteiden vaikutusten arviointi muuhun linnustoon ja suojeluarvoihin edellyttää edelleen vahvaa Natura- ja lintudirektiiviosaamista sekä selkeitä menettelyjä.

Jatkovalmistelussa on tarpeen selkeyttää viranomaisroolit ja varmistaa, ettei synny päällekkäisiä prosesseja, varmistaa Natura-alueita koskevien vaikutusten arviointimenettely ja valvonnan toimivuus sekä arvioida resurssivaikutukset kokonaisuutena.

5. Korvausjärjestelmä ja vastuut

Esitysluonnoksen mukaan valkoposkihanhen vahinkojen korvaaminen ja vahinkojen ennaltaehkäisy jatkuisi rauhoitettujen eläinten vahinkolain (RauLaKo) kautta ja sitä varten RauLaKo-lain määritelmää muutettaisiin. Metsähallitus pitää tärkeänä sitä, että vahinkojen korvaaminen pystytään jatkossakin turvaamaan keskeytyksettä ja lajien mahdollisesti siirtyessä lintudirektiivin metsästettävien lajien liitteeseen. Vastuiden ja rahoituksen tulee olla selkeitä ja kestävällä pohjalla.

6. Seuranta ja rahoitus

Esitysluonnoksessa viitataan merimetsokannan ja valkoposkihanhen pesimäkannan seurantaan sekä tehtävien siirtoon. Metsähallitus korostaa, että seurantaa koskeva rahoitus ja sen lähteet tulee kuvata täsmällisesti ja läpinäkyvästi, ja että hallinnonalalta toiselle siirtyvien tehtävien mukana siirtyy myös niiden toteuttamisen edellyttämä rahoitus.

Niemelä Juha
Metsähallitus

Ruokosuo Alina
Metsähallitus